

Tanavassdragets fiskeforvaltning

Trondheim, 07.07.2023

Deres ref.:
2023/41_6

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/6663

Saksbehandler:
Sturla Brørs

Dispensasjon fra fiskeforskriftene i Tanavassdraget til organisert uttak av pukkellaks

Tanavassdragets fiskeforvaltning gis med hjemmel i fiskeforskriftene for Tanavassdraget dispensasjon til uttak av pukkellaks med småmaskede garn og kastenot/landnot i perioden 7. – 20. juli. Dispensasjonen gis med vilkår som skal ivareta hensynet til Atlantisk laks og andre lokale fiskearter.

Bakgrunn

Med bakgrunn i svake laksebestander og manglende høstbart overskudd er det for tredje år på rad ikke et ordinært laksefiske i Tanavassdraget i 2023. Det betyr at garnredskaper beregnet for fangst av atlantisk laks ikke er i bruk. Samtidig er det forventet en betydelig oppgang av pukkellaks både i Tanavassdraget og øvrige norske vassdrag i år. Ved sonarovervåkinga til Naturressursinstituttet i Finland (Luke) ved Polmakholmen i hovedløpet av Tana ble det registrert rundt 50 000 pukkellaks i 2021. Dette ble estimert til å være rundt en tidobling av antall oppvandrende pukkellaks fra 2019. Med bakgrunn i disse tallene og den nasjonale strategien for bekjempelse av pukkellaks, jf. forslag til handlingsplan mot pukkellaks (<https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2021/april-2021/forslag-til-handlingsplan-mot-pukkellaks/>), er det lagt opp til uttak av pukkellaks i Tana i ei oppgangsfelle ved Sieiddásuolu/Seidaholmen like nedstrøms Tana bru. Miljødirektoratet er oppdragsgiver for dette prosjektet, og arbeidsgiver for korttidsansatte som røkter fella, mens Veterinærinstituttet har ansvaret for prosjekt- og feltledelse, inkludert det tekniske ansvaret. I tillegg til oppgangsfella i hovedløpet av Tana er det kjøpt inn og satt opp ei oppgangsfelle av aluminium i nedre del av Måskejohka, som renner ut i hovedløpet av Tana nedstrøms Seidaholmen. Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) drifter fella i Måskejohka gjennom tilskudd fra Statsforvalteren i Troms og Finnmark.

Fella ved Seidaholmen er det viktigste og mest omfattende enkelttiltaket mot pukkellaks i Norge i 2023, og legger beslag på en vesentlig del av pukkellaksbudsjettet. Selv med fella ved Seidaholmen og i Måskejohka er det lagt opp til at organisert uttak av pukkellaks kan skje oppstrøms fellene. Dette er noe Norge og Finland tidligere i år har avtalt gjennom de årlige forhandlingene etter Tanaavtalens artikkel 6, 7 og 15; "*Partenes ansvarlige myndigheter kan gi nærmere regler for målrettet fiske etter pukkellaks.*"

Norges hovedsatsing er altså oppgangsfeller som kan ta ut pukkellaksen så langt ned i vassdraget som mulig. Finland på si side har lagt opp til to hovedtiltak:

- 1) Et organisert uttak med tilpassede garnredskaper i regi av Luke.
- 2) Lokalt organiserte fiskelag kan ta ut pukkellaks med tilpassede redskaper når det ligger til rette for effektivt uttak av pukkellaks samtidig som risikoen for bifangst av atlantisk laks og andre lokale arter er minimal. Dette fisket måtte *meldes inn* på særskilt utformede skjema til Nærings-, trafikk- og miljøsentralen i Lappland (Lapin ELY-keskus) innen 19. juni. Slik vi har forstått det kan det meldes inn også etter 19. juni, men tiltaket skal da gjennomføres minst 14 dager etter at melding er sendt. Selv om tiltaket ikke er søknadspliktig har ELY-keskus adgang til å avvise innmeldt uttaksfiske, f. eks. dersom de mener at dette kan være uheldig for lokal fisk.

I tillegg til feller i hoved-Tana og i Máskejohka ble TF gitt myndighet til å "*...gi tillatelse til målrettede uttak av pukkellaks mellom 21. juli og 31. august, med egnede redskaper og i henhold til godkjent utfiskingsplan.*" Det har vært mye diskusjon lokalt og i media om hvordan norske og finske myndigheter har tilnærmet seg utfordringa pukkellaks. Norske myndigheter er kritisert for at det åpnes for uttak av pukkellaks for seint, jf. TFs myndighet referert over. Vi har generelt vist til at oppgangsfellene utgjør den norske hovedsatsinga, og at det dermed i utgangspunktet ikke bør være et stort behov for uttak oppstrøms fella ved Seidaholmen. I den grad det likevel oppstår et behov har vi sagt at uttak bør skje når pukkellaksen begynner å samle seg på grunnene i forkant av gyteperioden, med andre ord mot slutten av juli, fordi tiltak da vil være mer målretta mot pukkellaks og redusere risikoen for bifangst av lokal fisk.

Søknaden fra TF

Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) søkte 29. juni om dispensasjon fra fiskeforskriftene i Tanavassdraget, § 30 annet ledd i forskrift for grenseelvestrekningen, § 28 annet ledd i forskriften for nedre norsk del, og § 24 annet ledd i forskriften for sidevassdragene. TF søker om tillatelse til å fiske med småmaskede garn i perioden 5. – 20. juli, med maskevidde mellom 29 – 45 mm i nedre norsk del og i sideelvene, og i grenselvdelen fiske med småmaskede garn med maskevidde mellom 29 – 40 mm, og med not med maskevidde og trådtype tilpasset for uttak av pukkellaks.

TF søker også om å kunne bruke stang med flue, sluk og wobblere tilpasset til fiske etter pukkellaks for perioden 5.- 20. juli 2023.

TF begrunner søknaden med at uttak av pukkellaks i Tanaelvas grenseelvestrekning først etter 21. juli vil være for sent. TF mener at faren for at store og ukjente mengder av pukkellaksen kan etablere seg fritt i elvestrekninger på over 700 km, vil umuliggjøre effektive tiltak mot pukkellaksen.

TF mener på bakgrunn av meldinger om fangst av pukkellaks med stang og observasjoner av 2 flak/stimer av pukkellaks 27. juni forbi Utsjok (sør for Samelandsbrua) at pukkellaksen nå er på rask vei opp i vassdraget.

TF mener fiske med småmaskede garn og med stang etter pukkellaks kan gi forvaltningen bedre og sikrere bilde av oppgangen, med oppsamlingsområder og hvor i elveløpet og hvilken vannstand pukkellaksen foretrekker når den går opp i elva. Fiske med småmaskede garn og med stang med egnede redskaper, kan påvise oppsamlingsplassene for pukkellaksen i Tanaelva og i

norske sideelver til Tanavassdraget. Dette vil muliggjøre uttak av pukkellaks med notkast i oppsamlingsområdene.

TF vurderer at det er behov for å sette inn de virkemidlene som er mulig, for å kartlegge mulige uttaks plasser av pukkellaks i vassdraget. TF viser avslutningsvis til Tanaavtalens artikkel 15 om biologisk påvirkning første ledd:

«Partene skal iverksette nødvendige tiltak for å beskytte fiskebestandene mot smittsomme fisesykdommer og introduksjon av fremmede arter eller bestander.»

TF viser til at pukkellaksen er en fremmed art som er uønsket, og at all pukkellaks som fanges skal avlives. TF mener det er enda viktigere å fange inn noe av pukkellaksen i et år hvor laksefisket ellers er stengt både i Tanavassdraget, Tanafjorden og i områdene utenfor Gamvik og Berlevåg.

Vår vurdering

Basert på tall fra Lukes overvåking av lakseoppgangen ved Polmakholmen mener TF at årets oppgang av pukkellaks til Tanaelva for alvor startet 22.-23. juni, og de tre første dagene gikk det opp ca. 500 pukkellaks i døgnet. TF kommenterer at i den første uka av pukkellaksoppgangen før fella ved Seidaholmen har kommet i drift er det allerede gått opp mye pukkellaks i vassdraget. TF mener videre at oppgangen kan ti-doble seg pr. døgn de nærmeste dagene.

Det har tatt lenger tid enn vi håpet på å få fella ved Seidaholmen i drift. Vi har vært innstilt på at det vil ta noe tid å optimalisere funksjonen til fella i Tana det første driftsåret, da det i tillegg til prosjektering er mye som skal tilrettelegges på lokaliteten. Prosjektledelsen, underleverandører og korttidsansatte har arbeidet intenst med å rigge og klargjøre fella. Fella har vært i drift noen dager nå, men det har pågått tilpasninger og optimalisering av felleinngang, plassering av fangstbur og arbeidsflåte m.m. helt til nå. Noe arbeid gjenstår, og vi må ta høyde for behov ytterligere tilpasninger. Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Luke har parallelt et betydelig overvåkningsprogram med løpende rapportering på bakgrunn av foreløpig analyse av sonar, video og snorkledata. I tillegg til tradisjonell overvåkning har de en viktig rolle med å gi etterspurt informasjon til feltledelsen i prosjektet. Dette for å ha best mulig kunnskapsgrunnlag for beslutninger feltledelsen skal ta.

Behovet for uttak av pukkellaks oppstrøms fella ved Seidaholmen har vært vurdert som mest aktuelt dersom det blir nødvendig å åpne fella i perioder med mye fisk. Risikoen for at dette skjer er størst dersom veldig store mengder fisk står nedenfor fella kombinert med for eksempel høy vanntemperatur, slik at det ikke er mulig å ivareta fiskevelferd. Større flommer kan også medføre at fella må settes ut av drift. Resultatet av at fella åpnes kan være at betydelige mengder pukkellaks går opp.

Vi har vurdert at et spredt uttak av pukkellakse i bør startes først mot slutten av juli, når den begynner å samle seg på/ved gyteområdene. Tiltakene vurderes å være mer treffsikre i denne fasen, da lokal fisk i stor grad antas å sky disse stedene. I den perioden fisken har vært overvåket ved Seidaholmen gjennom video, sonar eller ved snorkling og dronofilmning i den siste tida, så står pukkellaks og Atlantisk laks til dels blandet i større og mindre stimer. Garnfiske må unngås i en slik situasjon, da vi ikke kan ta sjansen på særlig bifangst av de sårbare bestandene av tanalaks.

Uttak av pukkellaks oppstrøms fella skal skje i tråd med en plan. TF har fått ansvaret for å utarbeide en slik plan, men av ulike årsaker er arbeidet med planen blitt forsinket. Spredte uttak av pukkellaks ovenfor fella i regi av TF vil uansett måtte skje i tråd med en plan, uansett om det foregår før eller etter 21. juli. Forskjellen er at TF er gitt denne myndigheten etter 21. juli, mens en tillatelse til slikt fiske før 21. juli kreve en tillatelse fra statlige myndigheter.

Det må vurderes fordeler og ulemper av å sette i gang et uttak dersom noen tusen pukkellaks vandrer opp og eventuelt gyter her. Imidlertid er det liten tvil om at en mangedobling av innsiget av pukkellaks fra et oddetallsår til neste representerer en negativ utvikling som vi gjennom den nasjonale strategien forsøker å stoppe. Hele strategien for 2023 er bygd på at vi nå snur utviklinga, både av hensyn til Tanavassdraget, og for å hindre at Tana med sitt store produksjonspotensial blir en motor i den videre spredninga av pukkellaks vestover og sørover.

Direktoratet holder fast ved at å legge til rette for at det kan rettes tiltak spesielt mot pukkellaksen når den samler seg i stimer i forkant av gyteperioden. Dette skjer normalt sist i juli og først i august, og etter at atlanterhavslaksen har gått opp i større mengder. Vi åpner imidlertid for en dispensasjon med vilkår fordi det har gått opp en del pukkellaks før fella ved Seidaholmen har kommet i drift. Dette vil både kunne bidra til at færre pukkellaks gyter i elva og også redusere mengden pukkellaksen som spre seg langt oppover sidevassdrag der det ikke er mulig å gjennomføre effektive tiltak på gyteområdene.

Direktoratets vedtak

Med hjemmel i fiskeforskriftene for Tanavassdraget, gir Miljødirektoratet dispensasjon med formål uttak av pukkellaks i perioden 7. – 20. juli. Dispensasjonen gjelder med følgende vilkår:

Område	Forskrift/bestemmelse (§)	Tillatte redskaper
Grenseelvdelen	Forskrift om fiske på Tanavassdragets grenseelvstrekning, § 37	Småmaskede garn med maskevidde mellom 29 – 40 mm Kastenot/landnot med maskevidde og trådtype tilpasset for uttak av pukkellaks
Nedre norske del	Forskrift om fiske i Tanavassdragets nedre norske del, § 34	Småmaskede garn med maskevidde mellom 29 – 45 mm Kastenot/landnot med maskevidde og trådtype tilpasset for uttak av pukkellaks
Norske sidevassdrag	Forskrift om fiske i norske sidevassdrag til Tanaelva,	Småmaskede garn med maskevidde mellom 29 – 45 mm

	Anárjohka og Skiehččanjohka, § 29	Kastenot/landnot med maskevidde og trådtype tilpasset for uttak av pukkellaks
--	-----------------------------------	---

Øvrige vilkår for tillatelsen:

1. Før fisket startes skal det gjennomføres en grovkartlegging av aktuelle fiskeområder med helikopter og/eller drone, der mulige ansamlinger av pukkellaks kartfestes.
2. TF må på grunnlag av kartlegginga i pkt. 1 vurdere om det er hensiktsmessig å gå videre med kartlegging og uttak på aktuelle lokaliteter. Hovedfokus vil være å vurdere mulighet for betydelige mengder pukkellaks opp mot risikoen for bifangst av atlantisk laks.
3. Fisket gjennomføres i tett kontakt med oppsynet inkludert Statens naturoppsyn.
4. Tillatelsen skal medbringes av de som gjennomfører fisket.
5. Dersom det er mulig skal det før fisket startes gjennomføres en kontroll ved hjelp av snorkling.
6. Garn og nøter må røktes kontinuerlig under fisket for å unngå unødig bifangst av Atlantisk laks. Bifangst skal settes ut igjen på en skånsom måte. Atlantisk laks og sjørøye må også settes ut om den er skadd eller død. Dersom det likevel skulle bli nevneverdig bifangst av atlantisk laks, sjørørret og sjørøye, skal fisket avsluttes umiddelbart på aktuell lokalitet.
7. Fiskeutstyr, båter og andre gjenstander som er brukt i ett vassdrag, skal tørkes eller desinfiseres før de flyttes til andre vassdrag eller til andre deler av samme vassdrag, jf. avtale mellom Norge og Finland om fisket i Tanavassdraget artikkel 15, og forskrift 17.6.2008 nr.819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr § 45.
8. Antall fisk, størrelse og evt kjønn av de ulike artene registreres så langt det er mulig uten at fisk som skal settes ut levende tar skade av det.
9. TF gir rapport om fisket inkludert antall fisk, størrelse og evt kjønn av de ulike artene til Miljødirektoratet hver uke. Resultatene av fisket kan evt. også legges ut på TFs hjemmesider.
10. Uttak av pukkellaks skal registreres i Miljødirektoratets app for pukkellaksregistrering, jf. tidligere informasjon.

Direktoratet avslår den delen av søknaden som omfatter stangfiske. Vi mener at adgangen til stangfiske er god nok med de eksisterende bestemmelsene. Et stangfiske etter pukkellaks antas å ikke kunne gi særlig stort utslag, og kan i så fall gjennomføres på dagtid (mellom kl. 7 og 22). Evt. fordeler med å åpne for dette står etter vår oppfatning ikke i stil med ulemper som behov for ekstra oppsyn osv.

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Prosjektet er etter vår oppfatning et viktig element i å bygge opp og supplere lokal og vitenskapelig kunnskap som er nødvendig for å bekjempe pukkellaks. Dispensasjonen vil i tillegg til å ta ut pukkellaks bidra til å styrke kunnskapsgrunnet.

I tråd med føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9, er det satt vilkår for dispensasjonen. Disse vilkårene bidrar til å redusere risikoen for skade på naturmangfoldet.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Raoul Bierach
seksjonsleder

Sturla Brørs
seniorrådgiver

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet
Statens naturoppsyn
Jord- skogbruksdepatementet i Finland
Lapin ELY-keskus

Postboks 8013 Dep 0030 OSLO